

سخن سردبیر

تحقیق دنبال جمع آوری یک سلسله اطلاعات سیستمی (منسجم مربوط به هم) است. هدف اصلی آن کمک به درک حقیقت است، هرچند که در مطالعات رفتار انسانی به حقیقت نخواهیم رسید ولی این اندازه کمک خواهد کرد که رفتار فرد و گروه را در سازمان مطالعه و آن‌ها را در قالب قانون، اصل، تئوری، و نظریه بیان کنیم. قانون عبارت است از: تکرار یک پدیده یا حادثه به حداکثر نظم ممکن مثل قانون جاذبه زمین، اصل مترادف یا شبیه به قانون است ولی استثناپذیر است مثل اصول مدیریت که هرچند اصل است ولی قانون نیست چرا که ممکن است برخی از افراد این اصول را رعایت نکنند ولی به موفقیت‌های نسبی برسند! هر چند اگر رعایت می‌کردند به موفقیت‌های به مراتب بالاتری می‌رسیدند. تئوری عبارت است از: یک سلسله فرضیه‌ها یا موضوعات سیستمی مرتبط با هم که برای بیان و توضیح و پیش‌بینی حقایق قابل لمس به کار می‌روند و در رفتار معمولاً به یک مدل یا الگو ختم می‌شوند. به عبارت بهتر روابط علت و معلولی را در رفتار نمایش می‌دهند. لذا هیچ کمبودی از نظر تئوری و مدل در مطالعات رفتار سازمانی نداریم. برای مثال تئوری‌های زیادی درباره این که مردم چگونه برانگیخته می‌شوند (انگیزشی) وجود دارد و... نظریه حاصل یک ذهن خلاق است. البته ذهنی که نظریه پرداز مثل شهود دارای سابقه علمی و تجربی کافی درباره موضوع مورد نظر هست. مثل سلسله مراتب نیازهای انسان ابراهام مازلو^۱ که یک نظریه است و مبتنی بر هیچ نوع طرح تحقیقاتی نیست بلکه حاصل ذهن فرد است.

به طور کلی پنج نوع طرح تحقیقاتی مشهور وجود دارد که عبارتند از: قضیه اداری^۲، تحقیق میدانی^۳، تحقیق آزمایشگاهی^۴، تحقیق تجربی^۵، و جمع کردن مطالعات آماری (فرا تحلیل)^۶. قضیه اداری از زندگی واقعی سازمان تهیه می‌شود ولی نگاه عمیقی بر موضوع خاصی در سازمان دارد و اطلاعات اولیه در قضایای اداری از مشاهده مستقیم به دست می‌آید. در تحقیق

1 - Abraham Maslow

2 - Case- Study

3 - Field Survey

4 - Laboratory Experiment

5 - Field Experiment

6 - Meta- Analysis

میدانی (پیمایشی) پاسخ‌های پرسشنامه‌ها و مصاحبه‌ها از یک نمونه تعیین شده جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل می‌گردد. تحقیق آزمایشگاهی در یک محیط آزمایشی (نمونه) محققان عوامل مستقل را در شرایط کنترل شده زیر نظر می‌گیرند و سپس چنین نتیجه‌گیری می‌کنند که هر تغییری در عوامل وابسته ناشی از زیر نظر داشتن یا تغییر تحمیل شده بر عامل مستقل است. تحقیق تجربی عبارت است از: آزمایش طراحی شده در محیط واقعی سازمان و در حین کار. جمع کردن مطالعات آماری (فراتحلیل) یک فن آماری است که به وسیله آن تعدادی از مطالعات مستقل را به صورت آماری باهم جمع می‌کنند تا تشخیص دهند که آیا از جمع آن‌ها نتایج مشابهی عاید می‌شود یا خیر.

نکته مهم قابل ذکر پس از این مقدمه پیرامون انواع روش تحقیق و نتایج آن این است که در علوم انسانی به طور کلی و هر آن چه که مربوط به «انسان» می‌شود «قانون» نداریم. چرا که از آن جا که هیچ دو انسانی شبیه یکدیگر نیستند لذا امکان قانون‌گذاری به نحوی که قواعد رفتار در همه حال یکسان باشد وجود ندارد. این مهم نه در شکل قانون بلکه اصل، تئوری، نظریه باید با توجه به شرایط محیطی و فرهنگی هر سازمان و جامعه صورت گیرد. لذا بیهوده است که پاره‌ای از اندیشمندان علوم انسانی و معتقد به مدیریت بومی داخلی وقت خود را صرف نفی تئوری‌ها، اصول، و نظریه‌های مطالعه شده در غرب می‌کنند، چرا که هیچ یک از علمای علوم انسانی در غرب و شرق عالم قائل به این امر نیستند که آنچه تحت عنوان اصل، تئوری و نظریه از روش‌های تحقیق یاد شده حاصل و بیان شده است یا می‌شود جهان شمول است بلکه اعتقاد دارند متعلق به محیط و شرایطی است که مطالعه در آن انجام شده است و حتی قابل تعمیم به محیط و شرایط (سازمان) مشابه نیست مگر آن که تحقیق مستقلی پیرامون آن سازمان صورت گیرد. لذا پیشنهاد می‌شود اندیشمندی که دارای چنین نظری هستند که مطالعه گران غرب معتقد به جهان‌شمول بودن دیدگاه‌ها و نتایج تحقیق خود در علوم انسانی هستند معرفی! و یا در عوض صرف نیرو و تلاش خود در جهت نفی این تئوری‌ها و نظریه‌ها آن را صرف بومی کردن علوم انسانی نمایند. چرا که هیچ دانشمند علوم انسانی در عالم قائل به جهان‌شمول بودن نتایج مطالعات رفتار انسانی نیست.